

Läheisten näkökulmia kansanmusiikin keruutyöhön

Matti Yli-Tepsan Ruijassa suorittama kansanmusiikin keruutyö

vuosina 1976–1986 läheisten muistelemana

Siiri Ylivaara

Musiikin kandidaatin opinnäytteen kirjallinen työ

Taideyliopiston Sibelius-Akatemia

Kansanmusiikin koulutusohjelma

Kevät 2026

Tutkielman nimi Läheisten näkökulmia kansanmusiikin keruutyöhön - Matti Yli-Tepsan Ruijassa suorittama kansanmusiikin keruutyö vuosina 1976-1986 läheisten muistelemana	Sivumäärä 20
Tekijän nimi Siiri Ylivaara	Lukukausi Kevät 2026
Koulutusohjelman nimi Kansanmusiikin koulutusohjelma	
Tiivistelmä Tässä tutkielmassa tarkastelen läheisten näkökulmia kansanmusiikin keruutyöhön. Taustalla on Matti Yli-Tepsan Ruijassa vuosina 1976–1986 suorittama kansanmusiikin keruutyö. Tutkimuskysymykseni ovat: Miten keruutyö vaikutti läheisten elämään? Mitä he muistavat keruumatkoilta, joilla olivat mukana? Millaisia musiikillisia muistoja heillä on? Miten keruutyö näkyy heidän elämässään nykyään? Millainen merkitys keruutyöllä on heille? Aineistona toimivat puolistrukturoidut teemahaastattelut neljältä Matti Yli-Tepsan läheiseltä. Aineisto keskittyy läheisten henkilökohtaisiin kokemuksiin, muistoihin, tunteisiin ja merkityksiin. Teoreettisessa kehyksessä nojaan lähinnä muistitietotutkimukseen ja taustatietoon kveeneistä sekä Ruijasta. Tutkimuksessa selvisi, että Matti Yli-Tepsan suorittama keruutyö on vaikuttanut läheisten elämään monella elämän osa-alueella. Esiin nousi valtava määrä lähinnä positiivisia muistoja, mutta toisenlaisiakin tunteita ja tuntemuksia. Keruutyö on mahdollistanut läheisille pääsyn uudenlaisiin ympäristöihin ja tutustumisen uusiin ihmisiin. Se on myös vaikuttanut läheisten identiteettiin, arvoihin ja tulevaisuuteen musiikin parissa.	
Hakusanat kansanmusiikin keruutyö, läheisten näkökulma, muistitietotutkimus	
Tutkielma syötetty Turnitin-plagiaatintunnistusjärjestelmään (päivämäärä) 21.5.2026	

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto ja tutkimuskysymykset

1.1 Ruija ja kveenit

2 Aiempaa kirjallisuutta

3 Menetelmänä muistitietotutkimus

3.1 Tutkimusprosessin kuvaus: aineiston hankinta, analyysi ja etiikka

4 Läheisten muistelmia

4.1 Muistot keruumatkoilta

4.2 Erilainen ympäristö

4.3 Kohtaamisia keruutyön myötä

4.4 Musiikilliset muistot

4.5 Keruutyön merkitys läheisille

5 Lopuksi

Kirjallisuus

Aineistot

1 Johdanto ja tutkimuskysymykset

Tässä kandidaatintutkintoni kirjallisessa opinnäytetyössä tarkastelen, millaista 1970– ja 1980-luvuilla Ruijassa tehty kansanmusiikin keruutyö oli keruutyötä suorittavan henkilön läheisten näkökulmasta. Tarkastelen, millaisia kokemuksia, tunteita ja muistoja läheisille on keruutyöstä syntynyt ja miten se on vaikuttanut heidän elämäänsä. Tässä työssä keskityn läheisten henkilökohtaisiin muistoihin, en siis niinkään kerättyyn aineistoon ja sen tuotoksiin. Tarkoituksena on ymmärtää keruutyön merkityksiä haastattelun, havainnoinnin ja kirjallisuuden kautta. Tutkimuskysymykseni ovat: Miten keruutyö vaikutti läheisten elämään? Mitä he muistavat keruumatkoilta, joilla olivat mukana? Millaisia musiikillisia muistoja heillä on? Miten keruutyö näkyy heidän elämässään nykyään? Millainen merkitys keruutyöllä on heille?

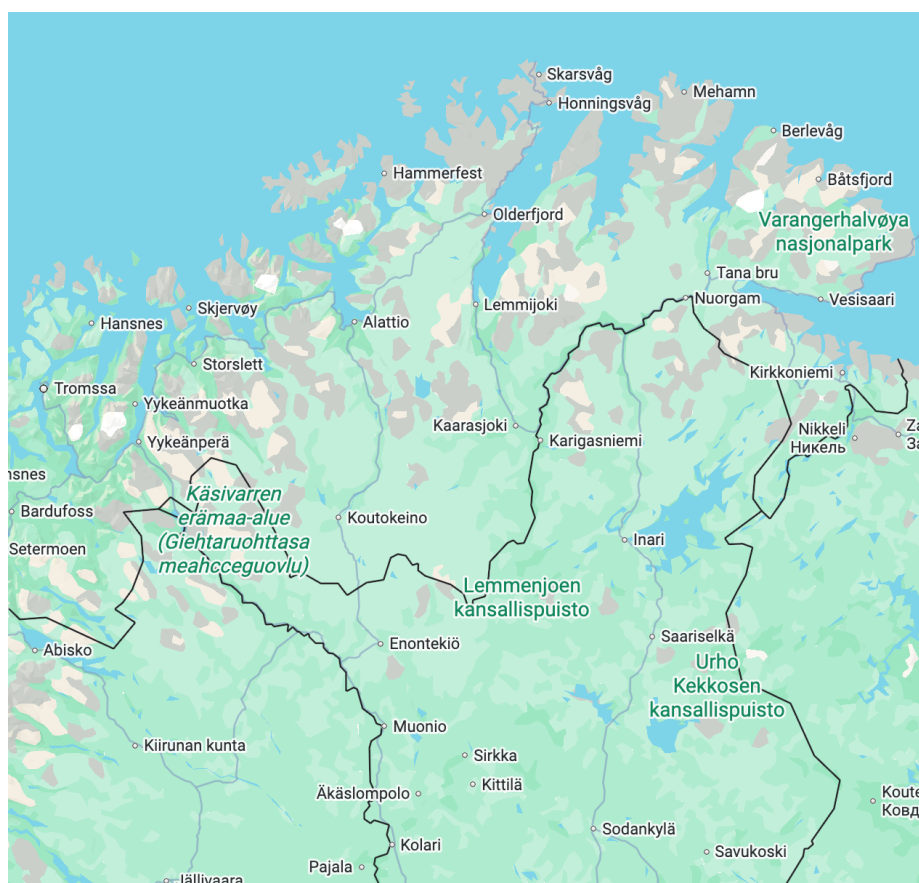
Tämän työn taustalla on opetusneuvos Matti Yli-Tepsan (1936–2023) toteuttama kansanmusiikin keruutyö kveenien keskuudessa Ruijassa vuosina 1976–1986. Yli-Tepsa kertoo laulu- ja tietokirjassaan *Maastamuuttajien laulu* (Yli-Tepsa & Ylivaara 2008, 6, 12) keränneensä tänä aikana noin 650 laulua, eli noin 20 tuntia nauhoituksia lähes sadalta laulajalta. Aihe on minulle omakohtainen, sillä Matti Yli-Tepsa oli minun ukkini.

Kuva 1. Matti Yli-Tepsa haastattelemassa ja äänittämässä laulajaa. Matti Yli-Tepsan yksityisarkisto.

1.1 Ruija ja kveenit

Ruija eli Pohjois-Norja (norjaksi *Finnmarken*) ulottuu lännestä Yykeänvuonolta (*Lyngenvuono*) itään rajajoki Paatsjoelle asti (Yli-Tepsa ja Ylivaara 2008, 5). Ruijassa asuu kveenejä eli Pohjois-Norjaan muuttaneen suomalaisväestön jälkeläisiä (Paulaharju 1928, 22–23). Kveeni-sanaa on pidetty norjalaisten käyttämänä haukkumanimenä (Yli-Tepsa & Ylivaara 2008, 5). Käytän sitä silti tässä työssä, sillä esimerkiksi kveenien asioihin keskittyvä *Ruijan Kaiku* -sanoma- ja verkkolehti sekä Ruijan kvääniliitto käyttävät tätä käsitettä. Muuttoliike Ruijaan tapahtui 1600-luvun alusta 1800-luvun lopulle (Saressalo 1996, 18). Muuttoliikkeen taustalla oli Lappiin levinnyt uudiasutus ja sen ulottuminen Ruijaan saakka sekä työsiirtolaisuus ja myöhemmin uudempi siirtolaisuus.

Kuva 2. Ruija ulottuu lännestä Yykeänvuonolta itään rajajoki Paatsjokeen. Kuvakaappaus Google Maps 23.2.2026. ©Google.

2 Aiempaa kirjallisuutta

Kansakoulunopettaja, kirjailija ja kansankerääjä Samuli Paulaharju (1928, 5–7) kertoo teoksessaan *Ruijan suomalaisia* keränneensä Ruijasta lähes kolmeltasadalta kveeniltä muisteluita heidän historiastaan, elämästään ja kulttuuristaan. Paulaharju käväisi Ruijan puolella kesällä 1925 kiertäessään Inaria ja Utsjokea. Kesällä 1926 hän pääsi kiertämään kunnolla Ruijaa. Paulaharju kirjoittaa myös Ruijan alueen asutuksen historiasta (1928, 21–23), joka on alkanut jo 1200-luvun lopulla. Vuonna 1307 norjalais-tanskalaiset rakensivat Ruijaan Vuoreijan linnan ja vuonna 1480 venäläiset puolestaan rakensivat Kuolan linnan. Ruijan alueesta riitelivät satojen vuosien ajan Norja, Ruotsi, Suomi ja Venäjä, kunnes Norja lopulta sai suuren alueen itselleen.

Lassi Saressalon tutkimus *Kveenit - Tutkimus erään pohjoisnorjalaisen vähemmistön identiteetistä* (1996) käsittelee kveenien historiaa ja kulttuurisen kuvan muodostumista. Saressalo (1996, 20) kertoo kveeneistä kirjoitetun ensimmäisen kerran jo satoja vuosia sitten. Keskustelu kveeneistä ja heidän maastaan kasvoi 1800-luvun loppupuolella. Saressalo kertoo kveeneihin kohdistuneen myös tutkimuksellista kiinnostusta etenkin historian, myyttien, kulttuurin ja kielen suhteen (1996, 19). Saressalon mukaan kveenit ovat päässeet vähemmistönä itse ääneen vasta myöhemmin.

Outi Valon väitöskirjassa *Kansanmusiikin keruu ja kansallinen katse – Erkki Ala-Könnin tallennustyö toisen tasavallan Suomessa vuosina 1941–1974* (2022) tarkastellaan ideologioita ja arvovalintoja kansanmusiikin keruutyön ja tallentamisen taustalla vuosina 1900–1970. Valon tutkimus keskittyy Erkki Ala-Könnin suorittamaan keruutyöhön ja siihen, miten kansakunnan rakentaminen ja tapa rakentaa käsitystä suomalaisesta kansanmusiikista ovat vaikuttaneet keruutoimintaan.

Valo (2022, 163-165) kertoo väitöskirjassaan keruutöiden toimineen paikallisten perinteiden pelastajana. Valo kertoo Ala-Könnin keruutyön ajalle sijoittuneesta katoamisen paradigmasta eli ajattelutavasta, joka ohjasi keruutyötä pelastamaan kaikki jäljellä ollut perinne. Valo toteaa myös yhteiskunnan modernisoitumisen olleen yksi syy keruutyön toteuttamiselle, sillä

perinteen eläessä ja muuttuessa ajan myötä se haluttiin myös tallentaa sellaisena, kuin se oli juuri sillä hetkellä.

Läheisten näkökulmasta ja kokemuksista kansanmusiikin keruutyössä ei ole kirjoitettu. Keruutyöhön keskittyvässä kirjallisuudessa keskitytään enemmän työtä tehneeseen kansankerääjään. Vaikka esimerkiksi Samuli Paulaharjulla on ollut vaimonsa Jenny Paulaharju matkoillaan mukana (Paulaharju 1928, 7), ei hänen näkökulmansa nouse esiin, vaan asia keskittyy keruutyöhön ja sen sisältöön.

3 Menetelmänä muistitietotutkimus

Menetelmänä tässä opinnäytetyössä on muistitietotutkimus. Jyrki Pöysä (2021) kertoo muistitietotutkimuksen (*oral history*) olevan tutkimussuuntaus, joka keskittyy suulliseen historiaan. Tutkimuksessa korostuu yksittäisen henkilön omakohtainen historian kokemuksellisuus. Ulla Savolainen ja Riikka Taavetti kertovat teoksessa *Muistitietotutkimuksen paikka – Teoriat, käytännöt ja muutos* (2022, 18–20) haastattelutilanteessa syntyneen muistelupuheen olevan silti intersubjektiivista, sillä tutkijalla on oma roolinsa aineiston tuottamisprosessissa. Tutkijan asettamat kysymykset ja kiinnostuksen kohteet määrittävät haastattelutilanteessa syntyvää muistelua, mutta haastateltava silti itse päättää mitä hän sanoo. Haastateltava taas muodostaa muistelunsa sen pohjalle, millainen käsitys hänellä on itsestään, millainen suhde hänellä on haastattelijaan sekä mitä kerronnan ja tulkinnan resursseja ja arvoja on tarjolla. Lopulta haastattelija päättää mihin asioihin hän tarttuu sekä haastattelun että analysoinnin aikana. Tämä voi tuoda ristiriitoja tulkintaan.

3.1 Tutkimusprosessin kuvaus: aineiston hankinta, analyysi ja etiikka

Tutkimukseni on kvalitatiivinen. Tutkimus keskittyy läheisten muistitietoon ja muistelukerrontaan, jotka olen äänittänyt, kuunnellut, litteroinut ja analysoinut. Aineistona tutkimuksessani on kolme haastattelua neljälle Matti Yli-Tepsan läheiselle. Haastateltavista käytän lyhenteitä A, B, C ja D.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja (Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuorinen, J., 2021), joita varten valmistelin muutaman aiheeseen liittyvän kysymyksen. Tämän haastattelutavan myötä sain luotua aihealueet, joista pystyi kuitenkin keskustella rennosti. Aiheeseen liittyvän aiemman tietämykseni myötä pystyin kysellä tarkemmin tarkentavia kysymyksiä myös asioista, jotka eivät ehkä heti nousseet esiin. Läheinen suhteeni haastateltaviin vaikutti haastattelutilanteissa siten, että käytin esimerkiksi Yli-Tepsasta nimeä ukki, jottei tilanne olisi niin epänormaali. Pyrin silti haastattelijana pitämään haastattelutilanteet mahdollisimman vapaina ja annoin haastateltaville aikaa vastata kysymyksiin ilman johdattelua.

Haastattelujen analysoinnissa ensin kuuntelin ja litteroin haastattelut. Tämän jälkeen etsin niistä yhdistäviä ja toisistaan eroavia tekijöitä eli teemoittelin (Juhila, K. 2021) haastattelut. Pääteemoiksi nousivat muistot keruumatkoilta, erilainen ympäristö, kohtaamiset, musiikilliset muistot sekä keruutyön merkitys.

Noudatan tutkimuksessani Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Haastateltavat ovat täyttäneet tietosuojalomakkeet. Muokkasin myös kuvissa esiintyvät henkilöt Yli-Tepsaa ja itseäni lukuun ottamatta tunnistamattomiksi. Matti Yli-Tepsan suorittaman kansanmusiikin keruutyön äänitteet ovat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistossa. Lisäksi äänitteitä löytyy myös Turun yliopistosta ja Tromssan yliopistosta.

4 Läheisten muistelmia

Haastattelutilanteissa esiin nousee välillä vaikeuksia muistaa asioita. Jokainen haastateltavista toteaa jossain vaiheessa unohtaneensa jotain. Muistamiseen liittyvistä haasteista huolimatta asioita nousee kuitenkin esiin. Haastateltava D toteaa monen keruutyöhön liittyvän asian olevan niin lähellä itseä, ettei niitä tule aina edes ajateltua. Hän myös toteaa, kuten haastateltava C, että mieleen tulisi varmasti muitakin asioita, jos istuttaisiin ja juteltaisiin vielä enemmän. Haastateltava C toteaa myös muistamisen vaikeuden vaikeuttavan asioiden kertomista: C: *”Emmie ossaa sanoa paljon mithän sieltä ko se on sillä lailla kuitenkin... Kaiken mie nään kyllä ko mie tässä mietin näin ja istun. Mie näen monta asiaa. Mutta ko ei niitä muista sillälaila, että miten sen asian ilmasis.”* (Haastattelu 2, 17.10.2025). Yhteishaastattelussa haastateltavat taas pystyvät tukemaan toisiaan muisteluissaan: A: *”Nonii, aattelin että sie sen varmaan muistat!”* (Haastattelu 1, 14.10.2025).

Läheinen sukulaissuhde minun, eli haastattelijan ja haastateltavien välillä nousee haastattelutilanteissa esiin. Koen, että läheisen suhteen myötä pystyin ohjaamaan tarkemmin keskustelua siihen, mitä en vielä tiennyt ja tarkentamaan saamiani vastauksia. Läheinen suhteeni haastateltaviin aiheutti myös tilanteen, jossa keskustelu lähti hieman sivuraiteille. Välillä haastateltavat myös puhuttelivat minua: A: *”Ja kyllähän se sitte voit Siiri kuvitella...”* (Haastattelu 1, 14.10.2025).

4.1 Muistot keruumatkoilta

Suhde Ruijaan alkoi kehittyä jo ennen keruutyötä. Haastateltava C kertoo käyneensä Yli-Tepsan kanssa jo aiemmin Norjassa matkoilla. Hän myös muistelee Yli-Tepsan käyneen kalassa ja esiintymisreissuilla kuoron kanssa Suomen pohjoisrajoilla, jossa oli myös väkeä Norjan puolelta. Tällöin alkoi muodostumaan suhteita norjalaisiin ja idea keruutyöstä alkoi itämään.

Matti Yli-Tepsan läheiset ovat olleet usein hänen mukanaan keruumatkoilla. Matkojen sijoittuminen kesälomien ajalle mahdollisti tämän. Haastateltavat A ja B pitivät ensimmäisenä muistona keruutyöstä kesää 1976, jolloin koko perhe oli Ruijassa. Tällöin auto hajosi ja Yli-Tepsa jäi auton korjauksen kanssa Ruijaan muun perheen lähtiessä edeltä takaisin kotiin Sodankylään. Läheisten mukaan Yli-Tepsa kävi jo tällöin keräämässä varmasti ensimmäiset laulut talteen, mutta perhe ei ymmärtänyt matkan olleen jo osittain keruumatka. Läheiset nojasivat muiston vuodesta siihen, että edellisvuonna Yli-Tepsa oli ollut Ruijassa Norja-Suomi-seuran retkellä itsenäisyysjuhlassa, jossa yhteydet olivat auenneet ja Yli-Tepsa oli alkanut viemään ajatusta keruutyöstä eteenpäin. Nämä muistelut käyvät yhteen Yli-Tepsan *Maastamuuttajien laulu* -kirjan johdannon kanssa (Yli-Tepsa ja Ylivaara 2008, 7).

Yllä mainittua matkaa haastateltavat A ja B kuvailevat hieman dramaattiseksi auton rikkoutumisesta syntyneen tilanteen myötä, mutta pitävät jo tätä matkaa silti mukavana. He muistelevat ensimmäisen kunnolla keruutyöhön keskittyvän matkan tapahtuneen koko perheen kesken vuonna 1977, jolloin Ruijaa kierrettiin kolme viikkoa. Kun Yli-Tepsa kiersi keräämässä musiikkia, kaikki haastateltavat omien sanojensa mukaan lomailivat. Haastateltavat A ja B muistelevat kuinka ihanaa oli, kun sai kulkea pitkin tuntureita, merenrantoja, peltoja ja niittyjä: A: *"Eikä sielä aika tullu pitkäksi."* B: *"Ei. Auto täytytty simpukankuorilla ja kauniilla kivillä."* A: *"Joo. Että ei oo ihme jos pakoputket putos..."* (Haastattelu 1, 14.10.2025).

Haastateltavat A ja B muistavat myös käyneensä välillä Suomen puolella. Tällöin he majoittuivat Tenojokivarressa, jolloin he pääsivät samalla hoitamaan asioita Suomen puolella ja käymään Nuorgamissa kaupassa. Majapaikan isäntä ajelutti heitä veneellä. Muisteluiden mukaan hän myös kyyditsi Yli-Tepsan veneellä Norjan puolelle, haki välissä syömään Suomen puolelle, vei taas Norjan puolelle ja haki taas illalla pois.

Etenkin haastateltava C:n muistoista esiin nousee taustatyö keruutyön takana. Hänkin oli lähes aina mukana reissuilla. Hän puhuu positiostaan matkoilla jopa hieman vähättelevään sävyyn, vaikka esiin nousee asioita, jotka ovat varmasti auttaneet keruutyön edistämisesäkin. Hän kertoo nimittäin huolehtineensa muun muassa siitä, että välillä on myös nukuttukin jossain. Lisäksi hänellä oli etukäteen tehtäviä valmisteluita matkoille, kuten

esiintymisasujen huoltaminen. Haastateltava C on joka tapauksessa aina nauttinut matkoista ja on kiitollinen, että hänet otettiin niille aina mukaan.

4.2. Erilainen ympäristö

Jokaisesta haastattelusta esiin nousi Norjan luonto ja siihen liittyvät tuntemukset. Yleisesti matkoilla oli hyvät kelit. Haastateltava C toteaa haastattelussa useaan otteeseen maisemien olleen aina upeita. Haastateltavat A ja B toteavat meren olleen aina auki. Heistä etenkin Vesisaareen mentäessä oli eksoottista, sillä vaikka olisi ollut talvi, niin huikaisevan sininen meri avautui kaikessa mahtiudessaan eteen.

Haastateltavat A ja B kuitenkin kertoivat valtavan merisumun eli konton iskettyä tunnelman muuttuneen hyytäväksi, kun lämmin heinäkuu muuttuikin sumuksi, jonka myötä ei nähnyt eteensä ja tuli kauhean kylmä. Tämä tuntui hyvin erikoiselta, sillä normaalisti Ruijassa oli niin korkeaa ja valoisaa. Haastateltavat A ja B muistelevat myös ajatelleensa päivän valkenevan, kun lähtö Sodankylästä oli niin aikaisin. Valoisaa ei kuitenkaan missään vaiheessa tullut, mutta heidän mukaansa tunnelma sen sijaan oli sitäkin lämpimämpi.

Erytisesti kaikilla haastateltavilla mieleen ovat jääneet tiet, joita pitkin on ajeltu paikasta toiseen. Haastateltavat A ja B muistelevat, kuinka huonojen teiden myötä Ruijaan jäi vuosien varrella useampi auton pakoputki, kuten aiemmin mainitsinkin. Haastateltava C taas muistelee matkan olleen nousua ja laskua kapeine teineen. Haastateltava D muistelee myös teiden olleen pitkiä ja todella huonokuntoisia.

Haastateltava B:n mieleen on jäänyt Paatsjokivarressa oltaessa haastateltava A:n pelko Neuvostoliiton puolelta näkyvien valvontatornien myötä. A muisti tämän ja kertoi Paatsjokivarressa vallinneen muutenkin erikoisen ja uhkaavan tunnelman. Haastateltavat A ja B muistelevat myös erästä yöpaikkaa, joka oli korkealla merenrantakalliolla. Yläkerrassa nukkuessa tuntui kuin koko talo heiluisi ja lähtisi kauhean tuulen mukana lentoon. Lisäksi aallot löivät alas kallioon pimeydessä. Tämäkin toi hurjan olotilan.

Äsken mainittujen hieman ahdistavien ja pelottavien olotilojen lisäksi mieleen on silti jäänyt hauskojakin muistoja. Huvittavana haastateltaville A ja B on jäänyt mieleen vanha pieni tila keskellä kaupunkia. Tilan tallissa oli hevonen ja sen selässä istui kissa. Heistä tuntui jännittävältä, että keskellä kaupunkia oli sellainen maalaispaikka.

Kuva 3. Maisemakuvaa Ruijasta. Matti Yli-Tepsan yksityisarkisto.

4.3. Kohtaamisia keruutyön myötä

Haastateltavat A ja B olivat Yli-Tepsan haastattellessa ja äänittäessä laulajia toisaalla. Syyksi he kertovat etenkin sen, kuinka stressaavaa olisi voinut olla, jos he olisivat pyörineet jaloissa haastattelujen aikaan. Aika kului kierrellessä paikkoja pitkin poikin. Haastateltavat A ja B kertovat myös tutustuneensa eräiden kaksostyttöjen kanssa, jotka olivat samaa ikäluokkaa heidän kanssaan. Kommunikointi tapahtui vähän englanniksi, mutta suurilta osin käsielein. Heidän perässään kuljettiin Yli-Tepsaa odotellessa ympäri pitäjää.

Myös haastateltava C kertoo liikkuneensa lähiluonnossa Yli-Tepsan äänittäessä laulajia. Hän kertoo myös olleensa usein sen perheen luona, josta Yli-Tepsa sillä hetkellä lauluja keräsi. Siinä meni usein tuntejakin ja siinä ajassa ehti tutustua moniin ihmisiin. Haastateltava C toteaa täysin tuntemattomien ihmisten tapaamisen olleen aika jännittävää. Haastateltavat A ja B kertovat myös keruutyön aikaan tavanneensa sukulaisia Ruijassa, joihin työn ohella ehdittiin myös tutustua ja ystäväystyä. Haastateltavat A ja B toteavat veren muutenkin vetävän Norjaan. He nostivat esiin Yli-Tepsan lesken suhteen Norjaan, sillä hänen vanhempansa olivat Petsamossa ennen hänen syntymäänsä. Hänen äitinsä oli nykyisen rajan toisella puolella Salmijärvellä majatalossa töissä. Tämän myötä näillä seuduilla reissaillessa paikatkin alkoivat olla yhä merkittävämpiä.

Haastateltava B kertoo eräästä omin sanoin sydämeen sattuvasta kohtaamisesta. Hän muistelee yhdessä haastateltava A:n kanssa, kuinka eräänä kesänä matkalla esiintymismatkalle Ruijaan Yli-Tepsa toi autoon nuotit, joista he opettelivat automatkan aikana uuden laulun. Matkan varrella he pysähtyivät esittämään kyseisen laulun sen laulaneelle mummolle. Mieleen on jäänyt, kuinka he ensin lauloivat laulun keskenään ja lopuksi yhdessä mummon kanssa. Mummo toivoi vielä heidän laulavan hänelle Kesäpäivä Kangasalla, sillä hän haaveili pääsevänsä vielä Suomeen. Tämän haastateltavat hänelle lauloivat omien sanojensa mukaan tippa linssissä. Tällaisia surullisempia muistoja ovat haastateltavan A ja B mukaan myös useiden laulajien menehtyminen jo heti keruutyön aikaan sekä sen jälkeen.

Pääosin matkoilta on kuitenkin jäänyt iloisia kohtaamisia mieleen. Haastateltavat A ja B muistelevat tavanneensa aina esiintymismatkoilla ihmisiä, jotka olivat enemmän tai vähemmän kosketuksissa kerättyihin lauluihin: A: *”Halusivat aina tulla jututtamaan ja kertomaan, että kuka sitä, hänen isä laulo tai hänen äiti laulo tuota ja heistä on ihana kuulla näitä lauluja nyt ko te laulatta niitä ja tuli niin mieleen, että piti vähän laulaa mukana. Ja sitte kauhean mukavia ihmisiä noin yleisesti ottaen.”* (Haastattelu 1, 14.10.2025).

Haastateltava B toteaa olleen myös hauskaa huomata, kuinka monia yhtymäkohtia ihmisillä Ruijassa ja Sodankylässä on keskenään. Esimerkkinä hän sanoo kuorossa laulamisen ja

erilaisissa yhtyeissä soittamisen. Nämä kyseiset asiat ovat tuoneetkin väkeä Ruijasta Sodankylään Jutajaisiin esiintymään. Etenkin pienenä oli haastateltava B:n mukaan jopa vaikea ymmärtää, että nämäkin ihmiset soittavat ja laulavat samalla tavalla kuin omalla kotipaikkakunnallakin tehdään.

Kaikki haastateltavat muistelevat norjalaisten usein pysähtyneen heillä kylässä Sodankylästä ohi ajaessaan. Haastateltava C:tä on jäänyt harmittamaan ymmärryksen puute kielen suhteen tilanteissa, joissa yhteistä kieltä ei ole ollut. Hän myös kertoo monen norjalaisen soitelleen Yli-Tepsalle. Haastateltava D nostaa esiin yhteydenpidon jatkuvan edelleenkin, sillä viimeksi viime kesänä erään laulajan lapsi yöpyi vaimonsa kanssa ohikulkumatkalla Sodankylässä.

Kuva 4. Matti Yli-Tepsa soittamassa erään keruutyöhön äänitetyn pelimannin kanssa. Matti Yli-Tepsan yksityisarkisto.

4.4 Musiikilliset muistot

Kuten matkoja muistellessa esiin nousikin, pääasiassa keruutyön aikana läheiset olivat muualla. Joukkoon kuitenkin mahtuu hetkiä, joissa äänitystilanteita on kuultu. Haastateltavat A ja B muistavat kuulleensa joitain tilanteita. Haastateltava D muistaa enemmänkin äänittämistilanteita, joita hän on kuullut. Hän muistelee istuneensa ja kuunnelleensa Yli-Tepsaa, kun hän kyseli lauluista ja äänitti niitä sekä istuneensa perheen kanssa: D: *”Mutta minua yleensä pietethin sielä hyvänä, että sielä oli semmosia mummoja jotka tietenki istutti minut heti keittiön pöyvän ääreen ja kaikkia herkkuja tarjosivat ja semmosia.”* (Haastattelu 3, 18.10.2025). Haastateltava D:n mieleen muistuvat myös Yli-Tepsan spontaanit soittotilanteet, kun hän soitteli keruumatkoilla haitaria yhdessä eräänkin laulajan veljen kanssa.

Varsinaisen kansanmusiikin keruutyön jälkeen ja myös sen ohella läheiset ovat esittäneet kerättyä musiikkia ja työstäneet sitä eteenpäin. Haastateltavat A ja B kertovat esiintymismatkojen olleen aina mahtavia. Heille esiintymispaikoista mieleen ovat jääneet etenkin Svanvik, Kirkkoniemi, Vesisaari ja Pykeija. Kauimmaisena matkan he ovat tehneet Oslon lähelle suomalaismetsiin, Finnskogeniin, kuoron ja tanssijoiden kanssa. Esiintymisiä heillä on ollut monenlaisissa tapahtumissa, niin itsenäisyysjuhliissa kuin kalafesteilläkin. Esiintymismatkoilla on ollut erilaisia kokoonpanoja. Muistelevat haastateltavat A ja B kuoron mukana olleen kerran serkkutyönkin, sillä laulajia tarvittiin osan ollessa muilla kesälomamatkoilla. Haastateltava D kertoo myös yhteistyöstä Norjan ja Suomen välillä. Esimerkiksi Sodankylän kuoro kutsuttiin kerran Näätämonen kuoron juhluvuoden konserttiin vieraksi.

Haastateltavat A ja B muistelevat Sodankylän pelimannien ja kuoron levyttäneen kerätyistä lauluista *Ruijan rannalla* LP:n vuonna 1981. Vuonna 1996 Yli-Tepsa tyttäreineen levytti CD:n *Ruijan rannalla*. Toisen levyn tuottajana toimi Seppo Leino. Yli-Tepsa oli jo aiemmin sovittanut laulut tyttärilleen ja niitä oli esitettykin. Leino teki lauluihin soitinsovitukset ja lauluista tulikin enemmän tanssimusiikkityylinen Leinon soittotaustan myötä. Leinon studiolla Rovaniemellä käytiin viikonloppuisin laulamassa aina muutama laulu: A: *”Ja nehän on siis aika semmosia dramaattisia ne laulut.”* B: *”Mies nainen ja meri, ja vahvin on aina se meri.”* A: *”Monesti sitte*

ko tultiin tänne, en asunu enää kotona, mutta sitte ko saatoin tulla niinkö justiinsa sieltä suoraan sitte tänne jos oli joku loma alkamassa tai viikonloppu oli menossa nii tulinki tänne sitte. Nii äiti sitte kysy: "Jaaha, nonii no montakos nyt pistettiin hautaan...". Aina ko joku kappale oli purkissa nii se oli vähän niinkö että joku oli pistetty hautaan ko niissä yleensä kävi aina huonosti." (Haastattelu 1, 14.10.2025).

Haastateltavat A ja B muistelevat myös vuonna 2002 Jutajaisissa esitettyä Ruijan rannalla konserttia, jossa oli useita kuoroja ja orkestereita Yli-Tepsan tyttäret solisteinaan. Konsertti oli draamallinen ja mukana oli myös Yli-Tepsan lastenlapsia esittämässä Ruijan rannan lapsia onkien ja tepastellen perinnevaatteissa. Tämäkin konsertti toi monta sukupolvea työn ääreen.

Haastateltava D on ensin laulanut Yli-Tepsan keräämiä ja sovittamia lauluja yhdessä sisarustensa kanssa. Näistä lauluista tehtiin aiemminkin mainittu levy *Ruijan rannalla 2*. Haastateltava D kuitenkin kertoo ajatelleensa, että materiaalista pitää tehdä kansanmusiikinomaisempaa ja sellaista, joka on hänellekin lähempänä sydäntä. Tämän myötä hän alkoikin tehdä lauluista kirjaa yhdessä Yli-Tepsan kanssa. Yhteistyö kirjaprojektin kanssa sujui haastateltava D:n mukaan hyvin saumattomasti ja he muodostivat yhdessä hyvän tiimin. Haastateltava C toteaa omassa haastattelussaan, ettei edes osannut kuvitella lauluista tulevan kirjaa. Haastateltava C kertoo työstä keskusteltaessa kokevansa ajatusten olleen Yli-Tepsan kanssa erilaisia, sillä Yli-Tepsa eli tietyllä tapaa omaa elämäänsä muistiinpanojensa kanssa: C: *"Sillä oli niinko erillainen tietenki se hällä se ajatuksenjuoksu ja kaikki ne jäi sinne päähän. Kirjottihan se sitte aina ko oli niijen ihmisten tykönä."* (Haastattelu 2, 17.10.2025).

Haastateltava D kertoo käyneensä kirjan myötä markkinointimatkoilla Ruijassa kahdestaan Yli-Tepsan kanssa. Haastateltava D kertoo myös perustaneensa Ruija-trio-yhtyeen, ja he levyttivät levyn CD:n *Maastamuuttajien laulu* aiemmin tehdyn kirjan pohjalta. Haastateltava D jatkaa työtä kerätyn musiikin parissa perhebändinsä ja sukubändinsä kanssa. Haastateltava D nostaa esiin myös jo Yli-Tepsan aikana pidetyt konserttiluennot. Yli-Tepsa piti näitä luentoja paljon yksinkin, mutta osassa lapset olivat mukana laulamassa. Haastateltava D pitää erittäin hienona asiana sitä, että hän pääsi itse viime kesänä Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla esittämään saman konserttiluennon yhdessä perheensä kanssa. Hän toivoo tämän jatkuvan tulevaisuudessakin.

Kuva 5. Matti Yli-Tepsa esittämässä kerättyjä lauluja lastensa kanssa. Matti Yli-Tepsan yksityisarkisto.

Kuva 6. Matti Yli-Tepsa linja-autossa matkalla Ruijaan. Matti Yli-Tepsan yksityisarkisto.

4.5 Keruutyön merkitys läheisille

Haastateltava A kertoi keruutyön avartaneen maailmaa valtavasti. Hän myös kokee keruutyön muokanneen heistä ihmisinä entistä sukurakkaampia, sillä ihmiset Ruijassa muodostuivat lähes yhtä tärkeiksi kuin suku tai perhe. Haastateltavat A ja B pohtivat keruutyön paikkaa elämässään: A: *”Ja se on ollu ihanaa, että me ollaan saatu olla sielä mukana.”* B: *”Se siitä varmaan on meille tehnykki niin läheistä ja tärkeää sillälailailla, että ko on ite eläny sitä.”* A: *”Nii, se on ollu mejän elämää.”* (Haastattelu 1, 14.10.2025).

Haastateltava A toteaa työn nousseen ja nousevan yhä esiin hyvin arkisissakin tilanteissa. Yli-Tepsan nuotintaessa äänitettyjä lauluja ja kuunnellessa haastatteluja, joutui hän veivaamaan nauhoja monet kerrat edestakaisin. Nuotinnustyö tuotti tilanteita, joissa läheisten keskinäinen kommunikointi käytiin kerättyjen laulujen nuoteilla ja haastatteluiden sanonnat jäivät osaksi elämää. Haastateltava A myös toteaa sisaruksensa opittua puhumaan myös laulamaan heti ensimmäisenä näitä Ruijan lauluja: A: *”Nii sehän oppi kans varmaan ensin laulamaan ja sitte puhumaan, nii kyllä sieltä monta kertaa tuli sitte, vaikei muuta osannukkaan nii hän oli jo ”katteeni” (kapteeni).”* (Haastattelu 1, 14.10.2025).

Haastateltava A toteaa keruutyöhön liittyvien asioiden pysyvän aina elämässä mukana. Muistoja hän toteaa olevan aivan valtavasti. Myös Ruijan merkitys korostuu hänen puheessaan, sillä hän toteaa sen olevan kuin koti eikä vieras maa. Haastateltava B tukee ajatusta: B: *”Koska siellä ylhäällä on vapaus, kirkkaus ja Jumala. Ja tuola alhaalla vaeltavat muut.”* A: *”Sano Henrik Ibsen Ruijassa.”* B: *”Ja tämä tulee joka kerta mieleen, ko sinne mennee nykyään.”* (Haastattelu 1, 14.10.2025). Myös haastateltava D ajattelee samoin: D: *”Että ei ole niinko tämä maa, tuo maa ja se maa, vaan kaikki on niinko sitä yhtä. Että sehän ellää tosi vahvasti täälä pohjosessa, että miten ollaan ja ajatellaan elämistä. Ja sitte ko niitä on niitä suomalaisia tai norjalaisia kummallaki puolella rajjaa ja se on semmosta yhteistä.”* (Haastattelu 3, 18.10.2025).

Myös haastateltava D kokee keruutyön muokanneen identiteettiään ja ymmärrystä elämästä ja muistakin asioista. Jokakesäiset keruureissut Ruijaan olivat perinne, ja haastateltava D tykkäsi reissata ja kulkea siellä. Hän myös pohtii, miten merkityksen määrää voi mitata aiheen

ollessa niin suuri osa jo elettyä elämää, mutta myös tämänhetkistä ja tulevaa elämääkin. Hän kokee siis kaiken, niin reissujen, musiikin, musiikin eteenpäin työstämisen ja ihmisten muovanneen hänestä sitä mitä hän on. Haastateltava D arvelee, että tämä asia on kenties myös vaikuttanut siihen, että hän on musiikin alalla. Aihe on aina ollut osa hänen arkeaan ja täten myös osa häntä itseään.

Haastateltava D kertoo haaveistaan ja suunnitelmistaan, joita olisi ollut mukava toteuttaa tai joita voisi edelleen toteuttaa. Hän myös nostaa esiin minun mahdollisuuteni työstää asioita: *”D: Mutta on se niin kallisarvonen asia, minkälainen materiaali miellä on ja kaikki. Että kyllähän niitä haluaa tehdä etteenpäin.”* (Haastattelu 3, 18.10.2025). Hän toteaa työn jatkamisen tuovan laulut taas tunnetuiksi ja eläviksi tähän hetkeen. Haastateltava D pitää tärkeänä myös sukupolvien jatkumoa: D: *”Että niinkö se isien niinkö perintö jatkuu ja ellää meissä.”* (Haastattelu 3, 18.10.2025).

Haastateltava D nosti esiin myös keruutyön merkityksen kveeneille ja heidän jälkipolvilleen. Hän kertoo kveenien kiinnostuksen omaan suomalaiseen kulttuuriperintöön heränneen keruutyönkin myötä yhä enemmän. Keruutyön ansiosta lauluja ja tarinoita niiden takaa saatiin talteen ja täten kyseisen musiikki- ja kulttuuriperinnön näkyvyys nousi. Haastateltava D toteaa tämän auttaneen myös kveenejä ammentamaan enemmän omasta kulttuuristaan.

5 Lopuksi

Haastattelut osoittivat, että keruutyö on vaikuttanut läheisten elämään monella elämän osa-alueella. Muistamisen vaikeuksista huolimatta läheisillä on valtavasti muistoja keruutyöhön liittyen. Esiin nousi lähinnä vain positiivisia asioita, joita läheiset muistelevat hymyssä suin. Tästä nouseekin esiin haastattelijana toimivan tutkijan ja haastateltavien välinen suhde. Kenties läheinen suhteemme ohjasi haastateltavia painottamaan muistipuheessaan positiivisia näkökulmia. Toisaalta oletan, että läheisen suhteemme myötä haastateltavat

olisivat kuitenkin tuoneet esiin ei niin positiivisiakin asioita, jos niitä olisi ollut. Sivusivathan he kuitenkin surullisia ja ahdistaviakin ajatuksia.

Keruumatkat ovat muistojen lisäksi vieneet läheiset Ruijaan paikkoihin, joissa ei ehkä muuten olisi käyty tai ei ainakaan niin usein. Keruumatkat ja esiintymismatkat mahdollistivat myös vuosikymmenien ihmissuhteiden muodostumisen, joista osa jatkuu edelleen. Keruutyö ja sen sidonnaisasiat ovat vaikuttaneet merkittävästi läheisten identiteettiin, arvoihin ja jopa tulevaisuuteen musiikin parissa.

Kuten johdannossa kerroinkin, aihe on minulle henkilökohtaisesti tärkeä. Minulle merkittävintä lienee työhön liittyvä sukupolvien jatkumo, sillä jatkan ukkini, Matti Yli-Tepsan, merkittävää musiikillista työtä jo kolmannessa sukupolvessa. Olen kasvanut aiheen ympäröimänä. Kun opin puhumaan, aloin myös laulaa näitä Ruijasta kerättyjä lauluja. Keruutyön laulut ovat kulkeneet siis aina mukani ja työskentelen yhä niiden parissa. Tällä hetkellä esitän lauluja yhdessä Ella Harjun kanssa muodostamassamme duo Hiprakassa, perhebändi Pontuksen pelimanneissa sekä ihan uudessa sukubändissämme.

Tämä tutkimus oli vasta vilkaisu yhteen näkökulmaan, joten tutkittavaa ja työstettävää asiaa on vielä paljon tulevaisuudessakin. Esimerkiksi musiikillinen puoli on kokonaan oma asiansa. Tämä työ toi myös esiin läheisten näkökulman kansanmusiikin keruutyön takaa, jota ei ole vielä tutkittu.

Koen työn jatkamisen erittäin tärkeäksi, sillä on tärkeää lisätä tietoa ruijansuomalaisesta musiikkiperinteestä, joka on kveenien mukana aikoinaan Suomesta Norjaan siirtynyt. Koen tärkeäksi myös tuoda esiin kuinka ison työn Matti Yli-Tepsa on aikoinaan tehnyt kerätessään näin merkittävän määrän kansanmusiikkia talteen ja työstänyt aihetta eteenpäin.

Kuva 7. Matti Yli-Tepsa säestämässä Siiri Ylivaaraa *Maastamuuttajien laulu* -kirjan julkaisutilaisuudessa. Merja Yli-Tepsan yksityisarkisto.

Kirjallisuus

Hyvärinen, Matti, Suoninen, Eero & Vuori Jaana 2021. Haastattelut. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Juhila, Kirsi 2021. Teemoittelu. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Paulaharju, Samuli 1928. *Ruijan suomalaisia*. Kusatannusosakeyhtiö Kirja.

Pöysä, Jyrki 2021. Muistitietotutkimus. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Ruijan kvääniliiton verkkosivu, 2026. <https://kvener.no/>

Ruijan Kaiku 2026. <https://www.ruijan-kaiku.no/>

Saressalo, Lassi 1996. *Kveenit – Tutkimus erään pohjoisnorjalaisen vähemmistön identiteetistä*, Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 638

Savolainen, Ulla & Taavetti, Riikka 2022. Johdanto. Teoksessa *Muistitietotutkimuksen paikka – Teoriat, käytännöt ja muutos*, toimittaneet Savolainen, Ulla ja R Taavetti. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1478.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Valo, Outi 2022. *Kansanmusiikin keruu ja kansallinen katse – Erkki Ala-Könnin tallennustyö toisen tasavallan Suomessa vuosina 1941-1974*, Tampereen yliopiston väitöskirjat 564.

Yli-Tepsa, Matti & Ylivaara (nyk. Yli-Tepsa), Merja 2008. *Maastamuuttajien laulu*, Myllylahti Oy.

Aineistot

Haastattelu 1. Siiri Ylivaara ja haastateltavat A ja B. 14.10.2025

Haastattelu 2. Siiri Ylivaara ja haastateltava C. 17.10.2025

Haastattelu 3. Siiri Ylivaara ja haastateltava D. 18.10.2025